

Beredskapsutvalget
for finansiell infrastruktur
(BFI)

Årsrapport 2011

Forord

Bruk av avanserte informasjons- og kommunikasjonsløsninger (IKT) er en forutsetning for bruk og utvikling av betalingssystemer i Norge og internasjonalt. Samspill mellom finansforetak, teknologier og felles infrastruktur er nødvendig for at betalingssystemene skal fungere. Teknologikonvergens skaper avhengighet til at ulike typer teknologier må samvirke og stiller samme krav til tilgjengelighet i alle ledd. Svikt i ett ledd kan gi konsekvenser utover egen funksjonalitet.

Løsningene er også avhengige av telekommunikasjon og strømforsyning. Dette innebærer at avbrudd og avvik i disse, kan få virkninger for operatører som inngår i den totale infrastrukturen. Dette vil kunne gjelde sentrale finansforetak og leverandører. I avbrudds- og avvikssituasjoner er det derfor viktig med god samordning og informasjon mellom alle sentrale aktører i finansiell sektor. For å bidra til dette ble Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI) etablert høsten 2000. Hensikten var å ha et felles organ for finanssektoren for nødvendig samordning og informasjon med deltakelse fra sentrale aktører i sektoren og myndighetsorganer.

For å bidra til kunnskap om BFIs oppgaver og det arbeidet som utføres i regi av utvalget, utarbeides det årlig en rapport over virksomheten.

Her følger rapporten for virksomheten i BFI i 2011.

Oslo, 31.01.2012

Frank Robert Berg
Seksjonssjef
Seksjon for tilsyn med IT og betalingstjenester
Finanstilsynet
Leder av Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI)

Sekretariatet for BFI
Finanstilsynet
Seksjon for tilsyn med IT og betalingstjenester
Einar J. Lyford
Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo
Tlf: 22939913/90668183

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI)

Årsrapport 2011

1. Innledning

BFI ble opprettet gjennom vedtak i Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000 og i forståelse med Finansdepartementet, Finanstilsynet og sentrale aktører i finansiell sektor. I henhold til mandatet har BFI følgende to hovedoppgaver:

- (i) Komme frem til og koordinere tiltak for å forebygge og å løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i den finansielle infrastruktur. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene.
- (ii) Forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor, herunder, på grunnlag av sivilt beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.

BFI har som hovedoppgave å bidra til en best mulig samordning av beredskapsarbeidet mellom sentrale aktører i finansiell sektor, men erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskapen i egen virksomhet. BFI's medlemmer representerer en samlet faglig kompetanse på høyt nivå innen finansiell infrastruktur. BFI skal bruke denne kompetansen til å gi råd til myndigheter om hvordan ulike hendelser kan løses og hvordan følgekonskvenser kan minimaliseres.

Mandatet for BFI følger i vedlegg 1.

I henhold til mandatet har BFI etablert arbeidsrutiner for å varsle, håndtere og informere om krisesituasjoner i finansiell infrastruktur. I arbeidsrutinene skilles det mellom varsling av større avviks og avbruddssituasjoner som oppstår i den løpende driften, dvs. *konstaterte problemsituasjoner*, og varsling av problemsituasjoner som kan oppstå på grunn av særlige utviklingstrekk eller forestående begivenheter, dvs. *potensielle problemsituasjoner*. I tillegg til disse arbeidsrutinene er det etablert en varslingsliste for BFI med kontaktopplysninger for alle personer som er knyttet til arbeidet i utvalget. Varslingslisten oppdateres løpende og sendes til alle medlemmer, varamedlemmer og observatører i BFI.

2. Representasjon

BFI er i dag sammensatt av representanter fra ulike myndighetsorganer og sentrale aktører som brukere av og med operativt ansvar for finansiell infrastruktur. BFIs 31 representanter er fordelt på 16 faste medlemmer, 8 direkte varamedlemmer og 7 observatører. Medlemmer har møteplikt, men kan bli representert med sitt direkte varamedlem ved nødvendig møteforfall. Observatører har møterett.

I annet halvår 2011 har styrene i de institusjoner som utgjør BFIs medlemmer og varamedlemmer, bortsett fra Norges Bank og Finanstilsynet, foretatt både reoppnevning og nyoppnevning av sine representanter. I tillegg er Nordea Bank Norge ASA, SpareBank 1 Gruppen AS og Terra-Gruppen AS nye faste medlemmer i BFI. Alle medlemmer er nå rekruttert fra et organisatorisk og faglig nivå som møter de krav som er nedfelt i utvalgets mandat.

Sammensetningen av utvalgets medlemmer og observatører er et resultat av en avveining omkring hvordan finansiell stabilitet kan bli påvirket av enkle eller sammensatte hendelser. I de tilfeller BFI finner det nødvendig, vil utvalget også trekke på relevant kompetanse fra andre aktuelle aktører.

En oversikt over sammensetningen av BFI pr. 31. desember 2011 følger i vedlegg 2.

3. Utvalgets arbeid i 2011

BFI har i 2011 gjennomført tre ordinære møter, et ekstraordinært møte og to beredskapsøvelser.

Nærmere om BFIs arbeid i 2011:

Hendelsesrapportering til BFI

- Gjennomgang av hendelsesrapporter fra Finanstilsynet. Tilsynet gjør et hensiktsmessig uttrekk fra IKT-hendelsesrapporteringen til Finanstilsynet som rapporteres regelmessig til BFI og gjennomgås på møtene.
- Gjennomgang av hendelsesrapportering fra bankenes felles avregningssystem, Norwegian Interbank Clearing System (NICS). Rapporten gjennomgås på møtene.
- Gjennomgang av hendelsesrapportering fra Norges Banks oppgjørssystem (NBO).

Hendelsesrapportene sendes ut før BFI-møtene og gjelder normalt for perioden fra siste BFI-møte og opp til utsendelsesdato. Rapportene blir presentert på møtene av respektive organisasjoner. Øvrige deltakere i BFI gir i møtene ytterligere informasjon om eventuelle hendelser som ikke fremkommer i de avtalte rapporteringssystemene.

Basert på rapporteringen i 2011 vurderes det at stabiliteten på betalingssystemene i Norge i 2011 har vært tilfredsstillende. Det har vært god regularitet på avregnings- og oppgjørssystemene og kommunikasjonen mot det internasjonale betalingssystemet SWIFT (Society for Worldwide

Interbank Financial Telecommunication) og det internasjonale oppgjørssystemet CLS (Continuous Linked Settlement).

I 2011 har det forekommet tilgjengelighetsproblemer i enkelte banker når det gjelder nettbanktjenester, korttjenester og minibanksystemer. I påsken 2011 oppsto på EDB en alvorlig hendelse som med følgekonsekvenser medførte at et høyt volum av korttransaksjoner ikke kom gjennom og som medførte store problemer for kunder av bankene og brukersteder. Denne hendelsen førte til at det er blitt gjort ulike risikoanalyser hos de enkelte aktørene sammen med etablering av nye samarbeidsopplegg mellom aktørene. Gjennom rundskriv 20/2011 har Finanstilsynet pålagt bankene å kartlegge kritiske komponenter for nærmere risikomessig gjennomgang, sikre bedre samordning av beredskap mellom ulike aktører og bedre kontrollen med endringer.

En rekke banker har i 2011 vært utsatt for kriminelle anslag gjennom phishing og trojanerangrep. Trojanerangrepene har kommet i bølger med forbedring av programkoden og rettet mot ulike grupper av banker. De større bankene er naturlig nok mest utsatt for angrep. Det har oppstått direkte tap, men fortsatt av begrenset omfang. Derimot har enkelte banker brukt store ressurser og dermed kostnader for å kunne håndtere angrepene.

Finansforbundet varslet streik for bankansatte i juni 2011 med videre varsel om opptrapping. En eventuell streik ville kunne påvirke alle typer betalingstransaksjoner i NOK. BFI innkalte utvalgets medlemmer til ekstraordinært møte 6. juni 2011 for å diskutere konsekvensene av en mulig streik samt alternative tiltak. Særlig viktig var det å klargjøre hvordan avtalen skulle operasjonaliseres. Streiken trådte ikke i kraft da partene kom til enighet før ikrafttreden.

Beredskapsarbeidet i BFI

Norges Bank og Finanstilsynet (BFI er holdt løpende orientert) har siden september 2009 arbeidet med to rapporter til Finansdepartementet vedrørende:

- Forslag til prioritering av aktører i finansiell infrastruktur når det gjelder tilgang til strømforsyning og telekommunikasjon i en beredskapssituasjon.
- Alternative betalingsmåter i en beredskapssituasjon.

Rapporten om prioritering av strømforsyning og telekommunikasjon ble sendt departementet 13.09.2011. Rapporten om alternative betalingsmåter er i løpet av 2011 tilnærmet ferdigstilt, med forventet avsendelse til Finansdepartementet i løpet av januar 2012.

Beredskapsøvelser i 2011

Det er gjennomført to beredskapsøvelser i 2011. Beredskapsøvelse 2 omfattet test av de rutiner BFI har for uanmeldt innkalling av utvalgets medlemmer og observatører. Øvelsen ble avviklet 29. november. Deltakerne ble uten forhåndsvarsel innkalt gjennom utsendelse av kryptert e-post i tillegg til sms. Resultatet av øvelsen viste at meldingssystemene virker som forutsatt. Alle medlemmer bortsett fra 2 kunne møte. Varamedlem møtte for den ene av disse.

Beredskapsøvelse 1 var i regi av DNB ASA og omfattet gjennomgang av 8 sammenhengende scenarier om problemstillinger knyttet til tekniske og likviditetsmessige hendelser innenfor betalingsformidling i NOK. Gjennomføringen av øvelsen var godt forberedt. Kravet til nødvendig relevant betalingsformidlingskompetanse innen utvalget ble klart demonstrert. I tillegg fremkom det under øvelsen spørsmål omkring hvordan utvalgets medlemmer skal prioritere møteplikten i BFI i forhold til oppgaver i egen institusjon i en reell krisesituasjon.

På bakgrunn av erfaringene fra begge øvelsene, vil de ulike problemstillinger som har fremkommet, basert på utarbeidede evalueringer, bli behandlet i det planlagte BFI-møtet 08.03.2012.

Informasjon gitt til BFI på enkelttemaer.

Norges Bank ga en presentasjon av Norges Banks Årsrapport om Betalingssystemer 2010 som bl. a. inneholder viktig statistisk informasjon om volumutviklingen på betalingssystemene og effektiviteten og utviklingen i de norske betalingssystemene.

Finanstilsynet presenterte hovedpunkter fra sin risiko- og sårbarhetsanalyse for 2010 (ROS-analyse) av finansnæringens bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Analysene baseres på opplysninger som innhentes gjennom det løpende tilsynet med institusjonene, mottatte meldinger om hendelser og intervjuer med utvalgte foretak.

I forbindelse med streikevarselet i juni 2011, ble det fra Finansforbundets side gitt informasjon om Konfliktavgrensningsavtalen som lå til grunn for avtale mellom partene om hvilke deler av bankene som kunne være operative under en streik. Det ble avdekket sviktende informasjon fra de berørte parter både til datasentraler, myndigheter og BFI. Ny avtale mellom partene vil bli etablert for inneværende tariffavtale. BFI vil søke å få kunnskap om innholdet i avtalen så snart dette lar seg gjøre, samt hvordan avtalen er tenkt operasjonalisert, for å kunne vurdere konsekvensene av en mulig streik i 2012.

FNO redegjorde for samarbeidsavtaler mellom aktører i og brukere av den finansielle infrastruktur. Slike avtaler er spesielt viktig i forbindelse med avviks- og krisesituasjoner både preventivt og når slike oppstår. Særlig gjelder dette finansnæringens fellesfunksjoner og involverte dataleverandører.

Nasjonal Sikkerhetsmyndig (NSM) ga en presentasjon av NorCERT opplegget og trusselbildet i Norge knyttet til bruk av Internett. Det blir vurdert nærmere hensiktsmessigheten av at NSM deltar som medlem av BFI. Inntil videre vil NSM bli invitert på møtene.

Vedlegg 1

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI).

Mandat fastsatt av Norges Banks hovedstyre 11. oktober 2000 (oppdatert navneendring ved at Finanstilsynet overtok ledelse og sekretariat 01. juni 2010).

1. Beredskapsutvalg for finansiell infrastruktur har ansvaret for å komme frem til og koordinere tiltak for å forebygge og å løse krisesituasjoner og andre situasjoner som kan resultere i store forstyrrelser i den finansielle infrastruktur. Gjennomføringen av tiltakene vil baseres på at den enkelte deltaker har beslutningskompetanse på vegne av sin institusjon.
2. I en krisesituasjon skal utvalget varsle og informere berørte aktører og myndigheter om hvilke problemer som har oppstått, hvilke konsekvenser problemene kan medføre og hvilke tiltak som settes i verk for å løse problemene. Utvalget skal etablere nærmere rutiner for varsling, problemhåndtering og informasjonsformidling som skal gjelde i slike situasjoner.
3. Beredskapsutvalget skal forestå nødvendig koordinering av beredskapssaker innenfor finansiell sektor. Utvalget skal herunder, på grunnlag av Sivilt beredskapssystem, samordne utarbeidelse og iverksettelse av varslingsplaner og beredskapstiltak ved sikkerhetspolitiske kriser og krig.
4. Representasjonen i beredskapsutvalget skal tilpasses behovet for å løse den aktuelle krisesituasjon og samordne utarbeidelse av beredskapsplaner og iverksettelse av omleggingstiltak. Finanstilsynet skal ha ledelse og sekretariat for beredskapsutvalget og innkaller til møter i utvalget. Møter avholdes ved behov og minst to ganger hvert år. I tillegg til ordinære medlemmer og varamedlemmer fra myndighetsorganer og de sentrale aktørene i finansiell infrastruktur, kan utvalget knytte til seg observatører og kontaktpersoner fra andre aktører i finansiell infrastruktur, herunder representanter for telekommunikasjon og kraftforsyning.
5. Beredskapsutvalget erstatter ikke den enkelte institusjons selvstendige ansvar for beredskapen i egen virksomhet.
6. Mandatet for beredskapsutvalget fastsettes av Finanstilsynet i samråd med Finansdepartementet og sentrale aktører i finansiell infrastruktur.

Vedlegg 2

Beredskapsutvalget for finansiell infrastruktur (BFI). Medlemmer, varamedlemmer og observatører.

Medlemmer

Frank Robert Berg, Finanstilsynet
Jon Berntsen, EDB ErgoGroup ASA
Tor Johan Bjerkedal, FNO
Anne Ekeren Bjone, Verdipapirsentralen ASA
Thorbjørn Danielsen, Terra-Gruppen AS
Rune Grundekjøn, Finanstilsynet
Rolf Erik Gundersen, DNB ASA
Kjetil Heltne, Norges Bank
Ole-Jørgen Karlsen, Finanstilsynet
Kjetil Karsrud, Finanstilsynet
Bjørn-Arild Kydland, Nets Norway AS
Einar J. Lyford, Finanstilsynet
Knut Sandal, Norges Bank
Eldar Skjetne, SpareBank 1 Gruppen AS
Arnfinn Vik, Nordea Bank Norge ASA
Tone Aarland, Finanstilsynet

Varamedlemmer

Geir Bruflot, SpareBank 1 Gruppen AS
Asbjørn Enge, Terra-Gruppen AS
Knut Kvalheim, Bankenes Standardiseringskontor
Else Lundgreen, Nordea Bank Norge ASA
Reier Pytte, Nets Norway AS
Kåre Sandvik, DNB ASA
Håvard Thorstad, Oslo Clearing ASA
Eva Trasti, EDB ErgoGroup ASA

Observatører

Geir Bjørge, Posten Norge AS
Jan-Georg Larsen, Telenor ASA
Per Broch Mathisen, Norges Fondsmeglerforbund
Lasse Ruud, Verdipapirfondenes Forening
Håkon Styri, Post- og Teletilsynet
Truls Sønsteby, Norges Vassdrags- og Energidirektorat